

Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації.
Матеріали II всеукраїнської наукової конференції. – 28-29 жовтня 2016 р.,
м.Дніпро. Частина I. / Наук.ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: Роял Принт,
2016. – С. 229-232

О.А.Севаст'янова

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ У ВНЗ

Сучасним пріоритетом системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднавчого, консолідуючого фактора в суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Звісно, сучасне виховання в Україні має забезпечувати прилучення студентської молоді до світової культури й загальнолюдських цінностей, формування планетарного мислення особистості. За формами і методами воно спирається на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки.

Проблема зміни парадигми виховного процесу розглядається останнім часом у багатьох наукових працях. В роботах Є. Бондаревської, С. Вітвицької, О. Газмана, Н. Крилової, Н. Лавриченко, С. Савченка та ін. [2, 3, 4, 6, 7, 9] ці питання вирішуються на шляху гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу, створення умов для особистісно-орієнтованого виховання.

Останнім часом особлива увага приділяється організації виховного процесу в закладах освіти у Концепції національної системи виховання. Національна система виховання є умовою цілісного формування особистості: це створена впродовж століть самим народом система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій та професійної діяльності, що має на меті формування світоглядної позиції та ціннісних орієнтацій молоді, передачу їй соціального досвіду, надбань попередніх поколінь.

“Національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей і молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору та діяльності, спрямованої на процвітання України” [8, с.165].

Отже, актуальність даної теми пояснює мету статті: розглянути систему виховання в умовах ВНЗ; визначити основні принципи організації процесу виховання в сучасних соціокультурних умовах.

Зараз вища школа знаходиться в процесі інтенсивного пошуку нової парадигми виховного процесу, яка б відповідала новим цивілізаційним реаліям, новим вимогам ринку праці, новим потребам суспільства. На нашу думку, важливою, але недостатньо дослідженою, проблемою вищої освіти є визначення її виховних можливостей в умовах процесів глобалізації та переходу світової спільноти до інформаційного етапу розвитку цивілізації. Тому ми вважаємо більш детально розглянути проблему виховання в сучасних соціокультурних умовах.

Сьогодні дуже непросто формувати майбутнього фахівця, здатного до прийняття відповідальних рішень з урахуванням інтересів усього людства. Метою суспільства стає духовне вдосконалення особистості, на що акцентується увага в державних нормативних документах та актах. Зокрема, Закон України “Про вищу освіту” передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечували “можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості” [5, с.75].

Виховання в сучасному ВНЗ має поєднувати виховання потреб нації, держави, людської цивілізації особистості. Гуманістичний характер сучасного виховання передбачає побудову всього його змісту й форм на

основі глибокого розуміння вихователем природи вихованця, його індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості дитини, турботи про її гармонійний розвиток.

Нині ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідомо людина, наділена глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими, фізичними і духовними якостями, родинними і патріотичними почуттями, працьовитістю, господарською кмітливістю, підприємливістю й ініціативою. Процес виховання не може бути стихійним, він передбачає співробітництво, співдіяльність, співтворчість.

Перебудова виховного процесу в сучасних соціокультурних умовах – важливе і складне завдання, розв'язання якого вимагає, з одного боку, пошуку і приведення в дію нових форм та методик організації виховного процесу, а з другого – активізації традиційних видів діяльності, збереження досягнень минулого. Такого поєднання вимагає загальнопедагогічний принцип безперервності й наступності, сутність якого щодо виховання полягає в досягненні цілісності й наступності, перетворення виховання у процес, що триває впродовж усього життя.

В умовах розбудови української державності і подальшого розвитку незалежності України реальною методологічною основою виховання як соціального явища є ідеологія державотворення, зорієнтована на загальнолюдські та національно-культурні цінності.

Виховний процес у ВНЗ реалізує принципи виховання, що визначені Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти і складені історично (єдність національного і загальнолюдського; природовідповідність; культуровідповідність; активність, самодіяльність і творча ініціатива студентської молоді; демократизація виховання; гуманізація виховання; безперервність і наступність виховання; єдність навчання і виховання; цілеспрямованість; диференціація та

індивідуалізація виховного процесу; етнізація; комплексний підхід; опора на позитивне).

Структурними елементами процесу виховання є: мета, зміст, форми, методи і засоби виховання, його результат. Компонентами процесу виховання є: свідомість особистості студента, її емоційно-чуттєва сфера, звички поведінки.

Сучасне замовлення вищій школі передбачає, що виховання не може обмежуватися формуванням суто виконавчих функцій свідомості. Задача ускладнюється тим, що виховання повинне сприяти становленню та прояву таких внутрішніх, суб'єктних підстав поведінки, які втілюють дійсно особистісні якості людини.

Особистісні якості – це такі якості, що проявляються індивідуально кожною окремою людиною, тільки їй властиві відносини до загальних цінностей культури, творчості, свободи вибору, патріотизму, інтернаціоналізму, особистісної продуктивності, приватної власності, громадянського суспільства, справедливості, порядності тощо. Такі якості визначаються змістом і різними рівнями діяльності особистісних структур свідомості, які дані тільки як носії цінностей разом з мірою цінностей, яка перетворює їх на бажане. Вони регулюють, управляють, розвивають розумову діяльність людини, визначаючи її поведінку як особистісне ставлення до цінностей культури, знань, досвіду, життєвих і професійних цілей. Завдяки діяльності особистісних структур свідомості реалізується феномен «бути особистістю», тобто уміння проявляти й управляти власними значеннями, побудувавши їх відповідно до гуманістичних, добровільно прийнятих вимог.

У сучасних умовах діяльність у виховному просторі університету відкриває великі можливості для педагогічної творчості як викладачів, так і студентів. Творчі можливості конкретного викладача у виховній сфері залежать від рівня розвитку в нього установки на виховну діяльність в

умовах вищої школи: чи сприймає він себе перш за все як транслятора норм, правил педагогічної діяльності, чи він сприймає себе як професіонала, дії якого визначаються не метою трансляції, а завданням створення сприятливих умов для саморозвитку конкретних студентів.

Повноцінне використання виховного потенціалу в сучасних соціокультурних умовах можливе, на нашу думку, тільки тоді, коли суб'єкт-суб'єктна взаємодія буде все більше проникати у викладацьку діяльність. Виховний процес у цьому випадку виступає як: життєдіяльність студентів, що містить у собі спільну працю, творчість, наукові інтереси, спілкування, особистісні значення, професійні орієнтації тощо.

Основним показником виховної системи ВНЗ є культура самовизначення кожного студента. Життєве самовизначення – більш ширше поняття, ніж тільки професійне і навіть громадянське. Воно характеризує людину як суб'єкта власного життя і власного щастя, яка самореалізує свої сили і здібності. Результативність виховного процесу залежить від певних педагогічних умов, серед яких особливо значущим є співвідношення позиції особистості і системи педагогічних впливів.

Таким чином, проаналізувавши проблеми виховання в сучасних соціокультурних умовах, ми дійшли до висновку, що оскільки нова місія вищої освіти полягає в створенні умов для досягнення в суспільстві більшої справедливості й соціальної стабільності, вихованні творчості й розвитку інноваційного потенціалу молодого покоління, то назріла нагальна необхідність зміни орієнтирів процесу виховання у вищій школі. Сучасний виховний процес є багатоаспектним і потребує різнобічних форм і методів, особистісної орієнтації, творчості.

Список використаних джерел

1.Белова Л.О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики / Белова Л.О. – Харків: Вид-во НУА, 2004. **2.Бондаревская Є.В., Кульневич С.В.** Педагогика: личность в гуманистических теориях и

системах виховання. / Є.В. Бондаревська, С.В. Кульневич. – Москва – Ростов н/Д.: ТЦ «Учитель», 1999. **3. Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. **4. Газман О.** Педагогіка свободи: Путь в гуманістическую цивілізацію ХХІ века / О. Газман. // Новые ценности образования – М.: Инноватор, 1996. - № 6. **5. Закон України «Про вищу освіту»** // Освіта в Україні. Нормативна база. – К.: КНТ, 2006. **6. Крылова Н.Б.** Формирование культуры будущего специалиста: Метод. пособие. / Н.Б. Крылова. – М.: Высш. шк., 1990. **7. Лавриченко Н.М.** Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н.М. Лавриченко – К.: ВіРА-ІНСАЙТ, 2000. **8. Подоляк Л.Г.** Психологія вищої школи / Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – К., ТОВ «Філстудія», 2006. **9. Савченко С.В.** Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору / С.В.Савченко // Дис. ... д-ра. пед. наук. – Луганськ, 2004. **10. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.** – К.: Ленвіт, 2006.